

Kunst over taal en over klei

De Ierse kunstenaar Nuala Ní Fhlathuín probeert greep te krijgen op de klei rond Marrum. Wegens TOSTA, een project van de Afûk.

JACOB HAAGSMA

Ze ziet er zo Iers uit als haar naam klinkt, Nuala Ní Fhlathuín. Rossig, bleek, sproeten. In de oude zuivelfabriek van Marrum, nu een toevluchtsoord voor meer kunstenaars, heeft ze voor zes weken haar intrek genomen. In haar tijdelijke atelier laat ze haar handen rollen door de klei. Klei uit de buurt.

Is die klei, rijkelijk aanwezig hier, anders dan klei elders? Hoe gedraagt de Friese klei zich? „Dat ga ik ontdekken”, zegt ze. „Elke soort klei is weer anders, droogt weer anders op, heeft een andere kleur. Dat is een feit. Het zijn vaak kleine, subtiele verschillen.”

Fhlathuín komt uit Connemara, een streek in het westen van Ierland. En ook dicht bij de kust. Nog een overeenkomst: de minderheidstaal. Bijna iedereen spreekt er Iers, „hoe verder het platteland op, hoe meer”. Ziedaar een paar aanknopingspunten met Marrum, met Friesland. En evenzovele redenen waarom ze werd uitgekozen voor het TOSTA-project.

Dat is een soort artistieke uitwisseling, waarin de Afûk samenwerkt met soortgelijke organisaties in verschillende Europese regio's. Het maakt deel uit van het Culturele Hoofdstad-programma van San Sebastian, dit jaar. De Friese kunstenaar Aukje Schaafsma werkt onder de

Nuala Ní Fhlathuín aan het kleien in Marrum. FOTO JILMER POSTMA

ze zelfde vlag in Cornwall. Dit project draait onder meer om taal, om minderheidstalen, om diversiteit. Als Nuala vertelt dat ze juist naar het kunstenaarschap werd gedreven om aan de taal te ontsnappen, is die opmerking goed voor een paar opgetrokken wenkbrauwen. Maar: „Mijn ontsnapingsreflex gold het politiserende karakter dat vaak met taal gepaard gaat. Intussen ben ik er anders over gaan denken. Ik heb, laten we zeggen, mijn conceptuele vaardigheden ook verder ontwikkeld. Mijn kunst is een manier om de wereld te begrijpen en te beschrijven. Dat verschilt niet heel erg van taal. En welke rol speelt taal in de manier waarop we ons verhouden tot een plek?”

Daarmee zijn de parallellen nog niet uitgeput. De manier waarop het

Friese landschap door de eeuwen heen veranderd is, juist wegens de zee en de strijd tegen de gevaren daarvan, doet immers denken aan de manier waarop de taal zich aanpast. Ja, ook het Iers kent grammaticale veranderingen onder invloed van het Engels, en ook het Iers wordt juist door jongeren uitbundig gebruikt op sociale media.

„Ik raakte geïntrigeerd door de dramatische veranderingen in het landschap hier in Friesland. Op kaarten zie je hoe drastisch dat was: de ene eeuw lag er een zee, de volgende eeuw niet meer. Dat moet gevolgen hebben voor de verhoudingen van de Friezen met hun land, bedacht ik me.” Dijken zijn één manier om het water de baas te worden, terpen een andere. „En dan te bedenken dat die terpen allerlei archeologische schat-

‘Elke soort klei droogt weer anders op en heeft een andere kleur’

ten bevatten, zelf vaak ook weer van klei gemaakt.”

Dat soort noties probeert Nuala Ní Fhlathuín te exploreren, tijdens haar verblijf hier. „Hoe proberen mensen hun taal te handhaven, in deze moderne tijd? Hoe verdedigen ze zich tegen de zee, en tegen hedendaagse uitdagingen als krimp en andere maatschappelijke veranderingen? Daar wil ik onderzoek naar doen.” Dat doet ze door te praten met mensen, door de deur van het

Fries Museum plat te lopen, door te wandelen over de klei en de dijken („ik heb al een paar stevige laarzen gekocht”).

En dat moet uiteindelijk uitlopen op een kunstwerk, of een reeks werken. Hoe dat eruit gaat zien? „Kom over zes weken maar terug”, zegt ze, „dan weet ik het ook. Ik ben hier in de eerste plaats voor het onderzoek. Leren wat ik kan, ook de taal zelf, en kijken wat voor gevoel ik ervan krijg. Het wordt in ieder geval een combinatie van klei en beeldhouwkunst met fotografie. Dat zijn de beide disciplines waarin ik afgestudeerd ben. Ik hou ervan om de voortgang van mijn werk vast te leggen, op foto's, en dat uiteindelijk deel te laten uitmaken van het uiteindelijke kunstwerk. Ja, inderdaad, alweer een conceptuele laag.”